

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НУВМБ ІМ. С.З. ҐЖИЦЬКОГО.
ПІВНІЧНИЙ КАМПУС, м. ДУБЛЯНИ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОСЛИННИЦТВІ»

До 115-ої річниці з Дня народження доктора
сільськогосподарських наук, професора, член-
кореспондента НАН України,
заслуженого діяча науки України
КИЯКА Григорія Степановича

30 квітня 2025 року

Дубляни 2025

Інноваційні технології у рослинництві: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції до 115-ої річниці з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора, член-кореспондента НАН України, Заслуженого діяча науки України Кияка Григорія Степановича, 30 квітня 2025 р. [Електронний ресурс]. Львів-Дубляни: Львівський НУВМБ ім. С.З. Гжицького. Північний кампус, 284 с.

Розглядаються сучасні тенденції у технологіях вирощування польових, кормових, овочевих, садових, лікарських, енергетичних і декоративних культур; інноваційні підходи в селекції сільськогосподарських культур; проблеми та перспективи розвитку луківництва та кормовиробництва.

Для наукових працівників, фахівців аграрного виробництва, аспірантів, магістрів і студентів аграрних закладів вищої освіти.

Колесніков М.О.,

канд. с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва та садівництва Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна,
maksym.kolesnikov@tsatu.edu.ua

Пащенко Ю.П.,

канд. біол. наук, доцент кафедри рослинництва та садівництва Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна,
yuliia.paschenko@tsatu.edu.ua

ВПЛИВ ТОКОФЕРОЛУ НА ПРОРОСТАННЯ СОЇ (*GLYCINE MAX* L.) В УМОВАХ СОЛЬОВОГО СТРЕСУ

Засоленість води чи ґрунту є абіотичним фактором напіварідних регіонів Південного степу України, який суттєво знижує врожайність культур. В Україні засолені ґрунти займають 1,71 млн. га, з них 848,2 тис. га — орні землі. Високий вміст солей шкідливо впливає на ріст рослин на ранніх етапах онтогенезу, порушує водний обмін, транспірацію та фотосинтез [1, 2].

Соя — основна високобілкова культура, яка є однією серед найбільш поширених зернобобових і олійних культур. На сьогоднішній день світове виробництво сої становить майже 352 млн т. Соя належить до середньосолестійких культур і витримує засолення лише до середнього рівня (0,5–0,6 мСм/м²). Більшість дослідників вважають стадії проростання та сходів сої найбільш чутливими до сольового стресу [3].

Сьогодні увагу дослідників привертають препарати, які б забезпечували формування адаптивних властивостей посівів. Токоферол є ліпофільним мембранозв'язаним клітинним антиоксидантом, який міститься у всіх фотосинтезуючих організмах. У ряді досліджень показано ефективність обробки токоферолом томатів, квасолі, льону, пшениці, рису, кукурудзи в умовах сольового стресу за рахунок його впливу на ріст рослин, формування генеративних органів і врожайність сільськогосподарських культур [4, 5]. Слід зазначити, що вплив екзогенного α -Тос на адаптивність бобових культур недостатньо з'ясовано, а використання подібної речовини природного походження є перспективним з огляду на зелені тенденції сільського господарства. Метою роботи було оцінити вплив екзогенного токоферолу на ростові показники сої в умовах сольового стресу.

Як модельний об'єкт було використано насіння сої (*Glycine max* L.) сорту Оксана (оригіатор: Інститут кормів НААН України, м. Вінниця). Насіння сої пророщували в чашках Петрі згідно з протоколом Міжнародної асоціації тестування насіння (ISTA) з температурним режимом $23 \pm 1^\circ\text{C}$. Через три дні після посіву пророщене насіння вирощували за 16 годин світлового періоду, 60% відносної вологості. Дослід включав 6 груп. Насіння сої контрольної групи пророщували на воді. Для створення сольового середовища використовували 100 мМ розчин натрію хлориду (-0,5 МПа), в якому насіння інших груп пророщували протягом 10 діб. Насіння сої дослідних груп (3-6) перед посівом замочували в розчині солюбілізованого α -токоферолу ацетату (α -ТФ) в концентраціях 0,01 г/л, 0,1 г/л; 0,5 г/л; 1,0 г/л з додаванням 0,001% диметилсульфоксиду, а насіння груп 1 і 2 замочували в дистильованій воді.

Лабораторна схожість насіння сої при пророщенні в умовах натрій-хлоридного засолення значно знижувалася (рис.). Пророщення сої протягом 7 діб показало, що α -ТФ за умов передпосівного замочування насіння викликав зміни у біометричних показниках. Так, лабораторна схожість насіння сої обробленої α -ТФ у концентрації 0,1 г/л зростала на 9%, а в концентрації 0,5 г/л - на 7% порівняно зі схожістю рослин на сольовому фоні. Під впливом

більш високих концентрацій α -ТФ (1,0 г/л) не спостерігали зростання схожості насіння сої, яка залишалася на рівні схожості насіння, що пророщувалося на фоні хлоридного засолення.

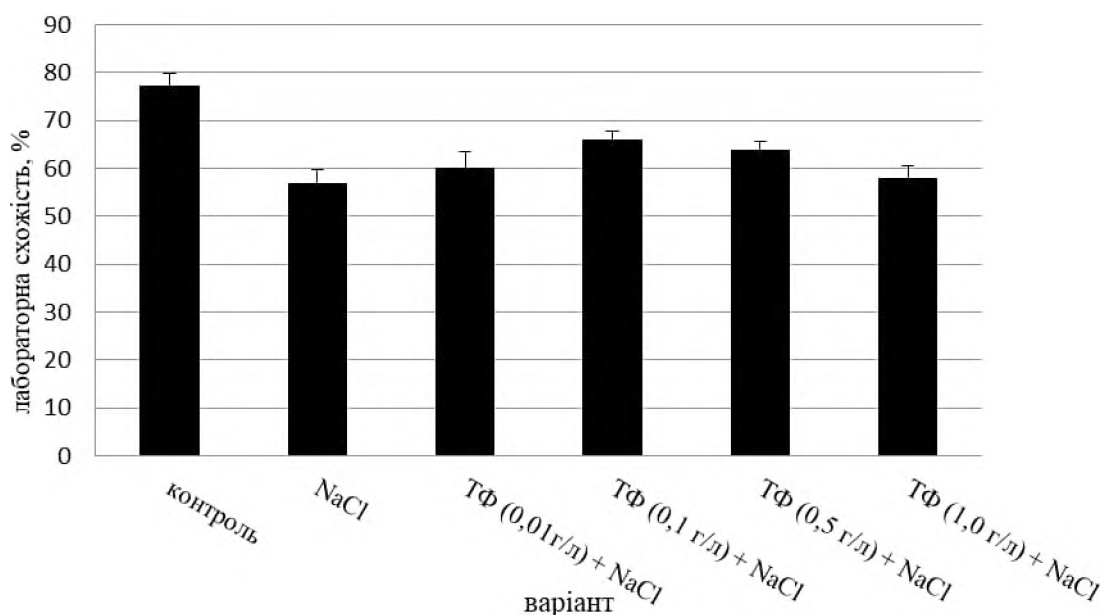

Рис. - Лабораторна схожість насіння сої за дії α -ТФ та в умовах сольового стресу.

Основний показник життєздатності рослин – це приріст їх біомаси. Сира маса проростків та коренів сої пророщеної на сольовому фоні були меншими за дані показники у контрольній групі. ТФ у концентрації 0,01 г/л не вплинув на вірогідні зміни у масі проростків сої. Зафіксовано вірогідне зростання сирової маси 10-добових проростків на 16,6 і 12,7% та корінців сої – на 30,0 і 20,2% у випадку передпосівного замочування в розчинах α -ТФ концентрацій 0,1 та 0,5 г/л відповідно. Разом з тим, α -ТФ (1,0 г/л) також сприяв приросту біомаси сої в умовах сольового стресу, але з меншою ефективністю (таблиця).

Таблиця – Лабораторна схожість насіння та ростові показники проростків сої за дії α -ТФ та в умовах сольового стресу

Варіант	Сира маса, 100 шт, г		Довжина, см		ІСП
	проросток	корінь	проросток	корінь	
контроль	49,21 ±1,51	19,24 ±0,88	6,70 ±0,41	7,35 ±0,13	515 ±35
NaCl 100 мМ	37,38 ±1,66 ^a	12,73 ±0,69 ^a	2,82 ±0,17 ^a	4,94 ±0,10 ^a	158 ±14 ^a
NaCl 100 мМ + α -ТФ 0.01 г/л	36,84 ±1,54 ^a	13,05 ±1,01 ^a	3,56 ±0,28 ^a	5,01 ±0,15 ^a	213 ±28 ^{ab}
NaCl 100 мМ + α -ТФ 0.1 г/л	43,58 ±1,42 ^{ab}	16,56 ±0,78 ^{ab}	4,83 ±0,25 ^{ab}	6,25 ±0,18 ^{ab}	322 ±29 ^{ab}
NaCl 100 мМ + α -ТФ 0.5 г/л	42,12 ±1,44 ^{ab}	15,30 ±0,65 ^{ab}	4,65 ±0,18 ^{ab}	5,77 ±0,11 ^{ab}	304 ±26 ^{ab}
NaCl 100 мМ + α -ТФ 1.0 г/л	39,04 ±1,61 ^a	14,64 ±0,56 ^{ab}	4,02 ±0,21 ^{ab}	4,98 ±0,13 ^a	243 ±21 ^{ab}

^a – вірогідно порівняно з контролем ($P < 0.05$); ^b – вірогідно порівняно з 100 мМ NaCl ($P < 0.05$).

Відомо, що сольове навантаження викликає пригнічення фази розтягування клітин, тому за умов дії даного фактору спостерігалося зниження довжини проростків і коренів. Тому довжина проростків сої пророщених на сольовому середовищі зменшилася в 2,38 рази,

а довжина кореня в 1,49 рази порівняно з показниками у проростків абсолютного контролю. Проте, довжина проростків зростала в 1,26-1,71 рази і довжина коренів – в 1,01-1,27 рази за дії α -ТФ в досліджуваних концентраціях в умовах сольового стресу та порівняно з необробленим насінням, яке пророщувалося на сольовому фоні. α -ТФ в концентрації 1,0 г/л не збільшував довжину коренів сої.

Як показано в таблиці, можна визначити, що існує статистично значуща різниця між обробками засолення з точки зору індексу сили проростків (ІСП). Найвищий ІСП спостерігався у сої контрольної групи – 515, тоді як найнижче значення було визначено для варіанту з хлоридним фоном – 158. Обробка насіння сої α -ТФ призвела до підвищення ІСП. Зростання показника ІСП відмічено за дії α -ТФ у концентраціях 0,1 та 0,5 г/л, коли цей показник у 2 рази перевищував значення зафіксовані у проростків сої, не оброблених α -ТФ в умовах засолення.

Отже, дослідження показало, що обробка α -ТФ підвищує стійкість у проростків сої (*Glycine max* L.) до сольового навантаження. Сольовий стрес суттєво вплинув на проростання та початковий ріст сої. Застосування α -ТФ (0,01 – 1,0 г/л) в умовах сольового стресу помітно підвищило швидкість проростання та інтенсифікувало ростові процеси сої. Таким чином, застосування α -ТФ може можна розглядати як екологічно чистий підхід до оптимізації виробництва зернобобових в умовах засолення.

Список використаної літератури

1. Kolesnikov M.O. The influence of tocopherol on adaptive state and biological productivity formation of pea (*Pisum sativum* L.). *The Journal of V.N.Karazin Kharkiv National University. Series biology*, 2014. № 1129(23), P. 129-137.
2. Pyda S.V., Broschak I.S., Moskalyuk N.V., Matsyuk O.B. The influence of different sodium chloride concentrations on the water exchange indicators of cheepa leaves (*Cicer Arietinum* L.) European scientific discussions. *Proceedings of the 10th International scientific and practical conference*. Potere della ragione Editore. Rome, Italy. 2021. P. 15-21.
3. Açıkbş, S., Özyazıcı, M.A., Biçakçı, E., Özyazıcı, G. Germination and Seedling Development Performances of Some Soybean (*Glycine max* (L.) Merrill) Cultivars Under Salinity Stress. *Turkish Journal of Range and Forage Science*, 2023. № 4(2), P. 108-118. doi:10.51801/turkjrf.1387963
4. Колесніков М., Пашенко Ю. Вплив екзогенного токоферолу на формування врожайності гороху посівного. *Актуальні питання виробництва продукції рослинництва та садівництва: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 8 листопада 2023 р.). Запоріжжя: ТДАТУ, 2023. С. 17-19.
5. Badr, E. A. E., Sadak, M. S., Bakhoun, G. S., & Khedr, H. H. A. Physiological response of sweet corn (*Zea mays* L.) grown under sandy soil to α -tocopherol treatments and different irrigation systems. *Bulletin of the National Research Centre*, 2021. № 45, P. 1-10. doi:10.1186/s42269-020-00465-y